

Föredragande: Tina Sjöberg

Minsta upplaga av tryckt avhandling

Bakgrund

Fakultetsnämnden fattar beslut om lägsta antal exemplar av avhandling som ska tryckas inför disputation. Det är tillåtet för institutionen att trycka flera exemplar, men inte färre. Frågan om lägsta antal tryckta avhandlingar var uppe för diskussion 2013, men dåvarande fakultetsnämnd fann inte anledning att ändra minimiupplagan. Eftersom detta var ett tag sedan tas nu frågan åter upp för diskussion.

Inom samhällsvetenskapliga fakulteten ska minst 102 exemplar av varje avhandling tryckas. Det innefattar minimiupplagan om 90 exemplar som går till institutionen, samt pliktupplagan om 7 ex som skickas till pliktbiblioteken (Kungliga biblioteket, Universitetsbiblioteken i Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala) samt 1 ex till rektor, 1 ex till fakulteten och 3 ex till Stockholms universitetsbibliotek.

Samhällsvetenskapliga fakulteten har större minimiupplaga, 90 ex, än andra fakulteter vid universitetet. Som jämförelse trycker Humanistiska fakulteten 18 ex, Juridiska fakulteten 75 ex och Naturvetenskapliga fakulteten 50 ex. För samtliga fakulteter tillkommer 12 (13 för Humfak) obligatoriska tryckta exemplar till pliktbiblioteken, rektor och fakulteten. Därmed inte sagt att Samfak behöver ligga i linje med övriga fakulteter gällande minimiupplagan, det är upp till fakultetsnämnden att besluta. Antal tryckta pliktexemplar samt ex till rektor och fakulteten ligger dock fast.

Institutionerna ska enligt rektorsbeslut skicka avhandlingen till de svenska högskolor som bedriver verksamhet inom avhandlingens ämnesområde.¹ Därtill ska avhandlingen distribueras till berörda vid själva disputationen; handledare, opponent, ordförande, betygsnämndsledamöter och suppleant. Doktoranden ska få ett antal exemplar. Vidare delas det vanligtvis ut avhandlingar till åhörare vid disputationslokalen (även om just det inte varit aktuellt under pandemin). Institutionen kan även vilja skicka avhandlingen till externa intressenter.

Studierektorerna för utbildning på forskarnivå har under våren -21 ombetts inkomma med institutionens synpunkter till fakulteten om nuvarande minimiupplaga är lagom eller om det finns anledning att ändra antalet. Tretton av sexton institutioner har svarat. Av dessa anser fem att nuvarande antal tryckta upphandlingar är lagom, ett par av institutionerna anger att de brukar trycka fler än så. Ytterligare tre institutioner tycker också att minimiupplagan är lagom för dem,

¹ Regler för utbildning och examination på forskarnivå, beslutade 2020-12-17, sid 23.

men föreslår ändå en minskning för fakulteten, så att alla avhandlingar går åt även för institutioner som inte behöver lika många exemplar. Det är ju ändå tillåtet att trycka flera. Fem institutioner anser att minimiupplagan ska sänkas, just för att alla avhandlingar i nuläget inte går åt. Sex institutioner anger vilken minimiupplaga de tycker är lagom. Nämligen att nuvarande 90 exemplar sänks till 30 ex, 50 ex, 60 ex, 60-70 ex, 70 ex respektive 78 ex. Till detta tillkommer alltså de 12 exemplar som går till pliktbiblioteken, rektor och fakulteten.

Argument för en minskad upplaga är att alla avhandlingar då går åt, så att inga behöver kastas. Det är bättre för miljön och det blir också billigare. I ett alltmer digitaliserat samhälle efterfrågas avhandlingarna oftare i digital form och det finns en större vana att läsa på skärmen. Med färre tryckta avhandlingar ligger Samfak mer i linje med övriga fakulteter på universitetet. Avhandlingen får ändå en god spridning tack vare tillgängligheten i DiVA.

Argument mot en minskad upplaga är att så många tryckta exemplar som möjligt ska spridas till högskolor och andra intressenter. En tryckt bok blir mera synlig än en digital avhandling som inte går att ställa fram på en hylla. Det är för de flesta lättare att läsa en fysisk bok än att läsa på skärmen, det ger en annan känsla att hålla i en riktig bok. Risken finns att ett mail med en länk försvinner bland all e-post och glöms bort och att avhandlingen inte blir läst. Doktoranden kan även tänkas vilja ha många tryckta exemplar, efter flera års arbete med avhandlingen.

De allra flesta avhandlingar publiceras även i DiVA och finns därmed tillgängliga digitalt. Anser fakultetsnämnden att det är godtagbart att skicka avhandlingen digitalt istället för i fysisk form? Vilka ska så fall få en länk till DiVA istället för en tryckt bok? Det går förstås bra att skicka både fysiskt och digitalt till samma mottagare.

Oavsett om avhandlingen är tryckt eller digital är det viktigt att den får spridning. Det är av intresse för doktoranden, institutionen och universitetet att forskningen når ut.

Notera att schablonbeloppet på 40 000 kr som institutionen erhåller för varje godkänd avhandling, vilket ska användas för tryckkostnader, opponenteravvode mm, ligger fast oberoende av hur många avhandlingar som trycks.

Diskussionspunkter:

Bör avhandlingen skickas i fysisk form till svenska universitet, högskolor, andra intressenter m fl eller är det godtagbart att enbart maila en länk till DiVA? Vilka ska i så fall få tryckta exemplar och vilka ska få länk till den digitala avhandlingen? Det går förstås bra att skicka både fysiskt och digitalt till samma mottagare.

Anser fakultetsnämnden att minimiupplagan ska ändras eller inte? Bör nuvarande $90+12=102$ exemplar av tryckt avhandling ändras till förslagsvis till $60+12=72$ exemplar eller annat antal?

Samhällsvetenskapliga fakultetskansliet